

Letbæk Mølle

Ved et ganske lille vandløb, Letbæk, der nordfra løber til Kybæk, er der anlagt en vandmølle noget senere end Assenbæk, men den var her i 1610. Det var en lille vandmølle til at begynde med. Letbæk Mølle omtales i præsteindberetningen i 1638. I 1672 var der brændevinsbrænderi ved møllen. I 1673 kommer møllen under Lunderup og hørte endnu derunder i 1716, men forfaldt efterhånden.

I 1743 bebos møllen af I.C. Tømmermand. I 1761 er møllen sat i stand og i bøgerne står der: *"Har ikkun mådelig vand vinter og sommer. Har sin Næring af, hvad den kan male for sognets beboere"*. I 1777 nævnes den i skøde over Nørholm og i 1790 i Jordebogen over Stamhuset Nørholm.

I 1836 måtte mølleren male hele året. I året 1838 blev der malet 800 tønner korn.

I begyndelsen af 1850'erne var Letbæk Mølle et af centerne for kartoffelmelsfabrikationen. Her maledes i den gode tid 2500-3000 tønner kartofler årligt. Den største del solgtes til papirfabrikken i Silkeborg, resten til de østjyske byer.

Mølleriets ophørte ca. 1905. I 1902 blev oprettet en planteskole.

På en plads ved Letbæk mølledam holdt pastor Jens Schjørring i 1869 det første folkemøde. Der er ofte senere blevet afholdt folkelige og kirkelige møder på stedet.

Et navn, der er knyttet uløseligt til Letbæk, er Niels Møller, som mere end nogen anden har bidraget til, at skabe idyllen omkring Letbæk Mølle.

Niels Møller blev født i Letbæk den 10. april 1829. Han overtog fæstet på gården i 1857, men blev allerede i 1860 selvejer.

Fra naturens side egnede stedet sig med de rislende kilder, mølledammen og det bakkede terræn sig glimrende til at blive omskabt til noget idyllist.

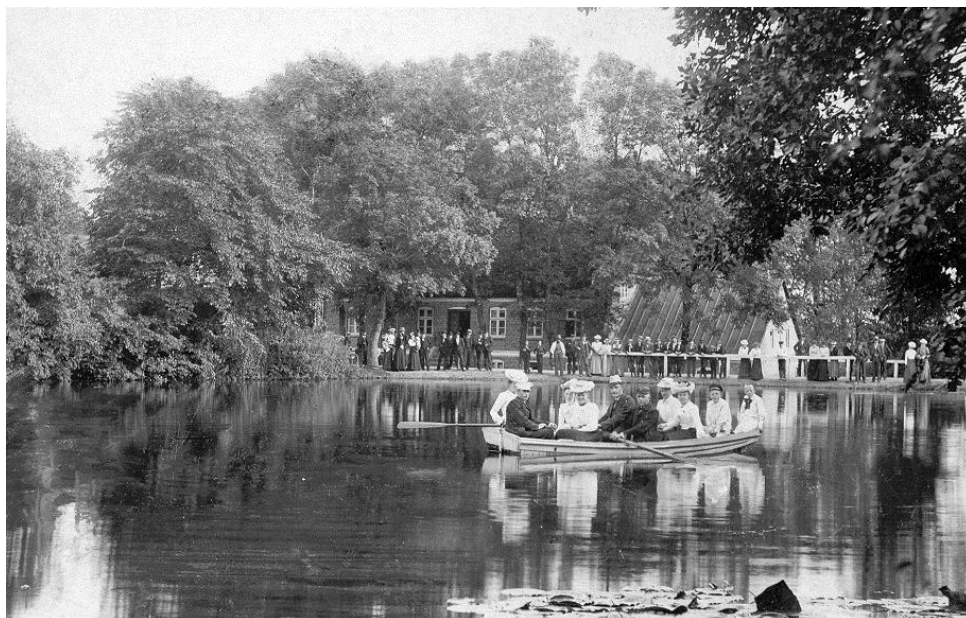
Niels Møller havde fra sin ungdom syslet med en planteskole, som var anlagt af hans fader. Niels Møller tog fat og plantede, og resultatet blev den perle af naturskønhed, som Letbæk mølle er i dag. Han døde den 26. september 1914 og ligger på begravet på Hodde kirkegård.

På hundredårsdagen for Niels Møllers fødsel rejste omegnens befolkning en mindesten ved dammens bred med følgende inskription af provst Tetens: "Han planted med håb, og levede ud af dåb".

Efter Niels Møller blev Letbæk Mølle overtaget af sønnen Anders Møller og derefter af svigersønnen Frederik Tranberg i 1924. Aksel Tranberg overtog stedet i 1957.

I 1946 var der beboerafstemning om udskænkning af stærke drikke på stedet.

Området var i mange år et yndet udflugtsmål for skoler, selskaber m.m.

I Møllehuset var der indtil 1973 sommerrestauration. I den gamle mølles tid skænkede man naturligvis også for møllegæsterne og andre. Brændevinen lavede man selv, men det var jo forbudt. Kom der kontrollører, gjaldt det om at sno sig.

Vest for hovedbygningen blev der i 1929 bygget en pavillon med festsal, scene og veranda.

Restaurationsvirksomheden blev indstillet blandt andet på grund af krav om nyindretning af køkkenet.

Aksel Tranberg solgte Letbæk Mølle i 1975 til K.F.U.M. spejderne i Esbjerg. Formålet med købet var, at omdanne stedet til en lejr- og kursusvirksomhed.

K.F.U.M. besluttede i 1976 at sælge Letbæk mølles bygninger og 34 ha. jord, fordi man økonomisk ikke magtede at realisere planerne om et kursuscenter. Der blandt andet stillet krav om brandsikring og kloakering.

For at bevare stedet til fritidsformål henvendte K.F.U.M. sig til Esbjerg kommune, om de ville overtage Letbæk Mølle. Esbjerg Kommune overtog i 1976 stedet.

Esbjerg kommune ville rive bygningerne ned, men det blev heldigvis ikke til noget.

I perioden 1977 til midt i 1980'erne fulgte en restaurering og ydre istandsættelse af bygningerne. Træpavillonen fra 1929 blev revet ned, ligeledes fjernede man den vinkelbygning, der lå på søsiden af Hodde-Tistrupvejen, og som oprindeligt var stald og lade. Man ønskede at bevare hovedbygningen, bestyrerboligen og vognhuset.

Esbjerg Kommune sendte et skovhold til Letbæk for at rydde op.

Hvad skulle Letbæk Mølle nu anvendes til?

Der fremkom mange ideer, men hver gang var de økonomiske midler for små.

Letbæk mølle kunne laves til et aktivitetscenter for Esbjerg og resten af amtet. Esbjerg skolevæsen kunne bruge stedet til tværfaglig undervisning. Der kunne indrettes naturskole, kunstnerbolig eller udstillingscenter for amtets museer og mødecenter.

I 1986 var der potentielle købere, men det løb ud i sandet.

Den gamle mølle blev solgt til Tom Petermuss og Mette Sandager Jensen i 1993. Hovedbygningen blev indrettet til privat beboelse. Området bag hovedbygningen blev privat anvendelse, mens det øvrige område med skov og sø stadig fortsat blev tilgængeligt for besøgende.

For at aflaste stierne omkring mølledammen i Letbæk købte Tom Petermuss i 1996 naboskoven Kraruplund, der havde tilhørt Nørholm gods.

I 2014 blev fire vandrestier i Hodde-Tistrup indvidet. Letbækskoven og Kraruplund indgår som en del af stisystemet.

I 2017-18 er der foretaget en renovering af området som en del af udviklingsplanen for Hodde-Tistrup. Renoveringen indeholder handicapvenlige stier, et madpakkehus og nye bænke rundt om søen. Det hele er gennemført med frivillig arbejdskraft og stor velvilje fra områdets ejer Tom Petermuss samt med midler fra flere instanser.

Opførelsen af cykelstien mellem Tistrup-Hodde gennem området muliggør, at flere vil kunne finde vej til området.

Letbækområdet er et stykke unik natur, der i høj grad må indbyde til et besøg.

Svend Svendsen